

THE PROJECT WORK AS AN INTERACTIVE METHOD FOR THE COGNITIVE ACTIVITY OF THE 9TH GRADE STUDENTS IN THE BULGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE CLASSES IN THE PROFESSIONAL HIGH SCHOOL

Luyba Sergeva

High school of economics and tourism Aleko Konstantinov, Bulgaria, luba_2011@abv.bg

Abstract: The main task of education in the method of projects is students together with their teacher to explore the surrounding life. Students should do everything they do alone (alone, in groups, with a teacher, with other people): to plan, to implement, to evaluate and most important, to understand why they are doing it. The advantages of this technology are: enthusiasm in doing the task, interest from students, connection with the real life, skills in teamwork, self-control, discipline. The projects method always assumes solving a problem, which requires different forms and integrating knowledge and skills from different areas of science, technique, technology, creativity. Working in the projects method requires not only realizing a problem, but the process of solving it, which includes planned actions and hypothesis of dealing with the issue; i.e. individual tasks for students, but still they interact. All of the results of the accomplished projects have to be “tangible”, i.e. if the problem is theoretical, a concrete solution must be offered, and if the problem is practical, a concrete practical result must be applied. The most difficult part for the teacher in the process is being an independent consultant. When consulting the students it is significant only to answer the questions they ask. A seminar for collective and summarized consideration of the issue can be held. During the project many students face specific difficulties and overcoming them is one of the leading pedagogical aims of the projects method. The basis of the project is to extract new information, but this process is in an indefinite sphere and it has to be organized. This is why students find it difficult to mark aims and tasks, how to solve them, to predict consequences of the choices they made, to do the task alone, to evaluate objectively the activity and the result. Even the unsuccessful project is of a great positive importance. The students and the teacher analyze the project logics, the reason for the failure, consequences, etc. Realizing the mistakes motivates students for another activity. It provokes interest for new knowledge. Similar reflection allows students to form an adequate assessment (self-esteem) for the surrounding life and for them in this world. Students acquire new behavior, they know how to communicate and how to make contact with others. They become inquiring and learning to them turns into possibility of communication. The well-combined obligation and freedom realization of the separate activity stages favors the communication even of the most inactive student. The project work gives backward students the opportunity to take advantage of the advanced ones. Thanks to the partnership student-teacher, the educational process is opened to new spheres of the human activity. The link education-nature-life gives the professional and life orientation of students. Projects are interesting for the modern student. If the educational information turned into practice, we would talk about functionally literate students

Keywords: cognitive, planning, self-esteem, self-analysis

ПРОЕКТНА РАБОТА КАТО ИНТЕРАКТИВЕН МЕТОД ЗА АКТИВИРАНЕ НА ПОЗНАВАТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ НА УЧЕНИЦИТЕ В 9 КЛАС ПО ПРЕДМЕТА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В ПРОФЕСИОНАЛНАТА ГИМНАЗИЯ

Люба Сергева

ПГИТ „Алеко Константинов“ - Велинград, България, luba_2011@abv.bg

Резюме: Основната задача на обучението по метода на проектите е изследването на околния живот от учениците заедно с учителя. Всичко, което учениците правят, те трябва да правят сами (сами, в група, с учител, с други хора): да планират, да изпълняват, да оценяват и, разбира се, да разбират защо го правят. Предимствата на тази технология са: ентузиазъм в работата, интерес на учениците, връзка с реалния живот, разкриване на водещи позиции, научна любознателност, умение да работят в екип, самоконтрол, по-добро затвърдяване на знанията, самодисциплина. Методът на проектите винаги предполага решаване на проблем, който предвижда използване на различни форми, от една страна, а от друга интегриране на знания, умения от различни области на науката, техниката, технологията, творческите области. Работата по метода на проектите предполага не само наличие и осъзнаване на проблем, но и самия процес за неговото разкриване, разрешаване, което включва ясно

планиране на действия, наличие на замисъл или хипотеза за решаване на този проблем, ясното разпределяне на роли (ако се има предвид груповата работа), т.е. задачи за всеки участник при условие на тясно взаимодействие. Всички резултати от изпълнените проекти трябва да бъдат, както се казва, „осезаеми“, предметни, т.е. ако това е теоретичен проблем, очаква се конкретното му решение, ако е практически, конкретен практически резултат, който е готов за прилагане. Най-сложното за учителя в процеса на проектирането е ролята му на независим консултант. (Трудно е да се съдържиш да не подсказваш, особено, когато виждаш, че учениците правят грешки). Важно е по време на консултациите само да се отговаря на въпросите на учениците. Може да се проведе семинар - консултация за колективно и обобщено разглеждане на проблема, възникнал при повече ученици. По време на изпълнението на проекта при много ученици възникват специфични трудности и преодоляването им е една от водещите педагогически цели при метода на проектите. В основата на проектирането е заложено извличане на нова информация, но този процес се осъществява в неопределена сфера, и той трябва да бъде организиран, моделиран, затова на учениците им е трудно: · да набелязват водещи и текущи (междинни) цели и задачи; · да търсят пътища за тяхното решаване, избирайки най-оптималния при дадена алтернатива; · да предвиждат последиците от избора; · да действат самостоятелно (без подсказване); · да сравняват полученото с желаното; да оценяват обективно процеса (самата дейност) и резултата на проектирането. Дори несполучливо направеният проект също има голямо положително педагогическо значение. На етапа за самоанализиране, а след това на защита учителят и учениците най-подробно анализират логиката, избрана от проектантите, причините за неуспехите, последиците от дейността и т.н. Осмислянето на грешките създава мотивация за повторна дейност, формира личен интерес към нови знания, тъй като точно несполучливо подбраната информация е създавала ситуация за „неполуката“. Подобна рефлексия позволява да се формира адекватната оценка (самооценка) за околния свят и за себе си в този свят.

Ключови думи: познавателна дейност, самоанализиране, ясно планиране на действия.

Интерактивните методи и груповата работа са част от педагогическите практики, които дават добри резултати в образователния процес в нашата гимназия. Най-често в практиката отделните методи и техники се прилагат комплексно, с цел не само овладяване на знания, а по-скоро за стимулиране постигането на практически умения, които са необходими за социалния живот на личността. За да се реализира успешно в избраната професия, младият човек трябва да се научи да общува пълноценно, да умее да убеждава, да приема или отхвърля чуждото мнение с убедителни аргументи, да бъде коректен в използването на езиковите средства. Затова акцентирам в работата си върху емоционалното съзряване на учениците чрез активизиране на собствените им възможности. Съвременната концепция за литературно и езиково образование определя нови роли и за учителя, и за учениците. Предизвикателствата са неизбежни, защото ги налага самият живот. Еднообразните класни модели демотивират, не провокират ученическото мислене. Особено отегчителна за учениците е лекционната форма на обучение. Срещаме се с безразличието и досадата в класната стая и това ни изправя пред необходимостта да разчупим схемата на традиционното преподаване и да направим часовете по - атрактивни и по - практически полезни.

Постмодерното време глобализира света, а човекът в него става все по-свободен и по - креативен индивид. Тази реалност поражда грижата как да помогнем на своите възпитаници да придобият необходимите компетенции, разкривайки едновременно с това собствената си уникалност и личностен потенциал. Разчупването в обекта и субекта поставя акцент върху развиването на изследователските и комуникативните умения на учениците и повишава ефективността на положения от тях труд.

Работата по проект е едно от най-привлекателните и сполучливи решения за прилагане на интерактивните методи на обучение в професионалната гимназия. Проектно ориентираната дейност е особено подходяща за учениците от гимназиалния етап, тъй като предполага по-голяма задълбоченост на знанията, възможност за анализ в дадена ситуация, използване на екипен модел на работа. В първи гимназиален етап по предмета български език и литература овладяването на учебния материал, неговото затвърждаване и прилагане се постига с балансирано използване на иновативни технологии и традиционни методи на преподаване. Те прогонват скуката, изваждат ученика от дискомфорта на безразличието и го привличат към реалните измерения на функционалния свят. Изборът на стратегия и методи в организацията на учебния час зависи от особеностите на художественото произведение, езиковата урочна единица и от интерпретаторските умения на учениците. Практиката ми показва, че независимо от това, на каква възраст са учениците, те приемат предложението за разнообразяване на учебните часове с удоволствие.

Обучението по български език и литература, което е базисно от гледна точка на това, че дава системни познания за родния език и създава предпоставки за усвояването на учебното съдържание по всички предмети, е важен фактор за успеваемостта на учениците. В дидактическата литература се говори за

обучение, което представлява процес на усвояване на нови знания и умения посредством въвличане на учениците в различни видове предварително подготвени учебни дейности. Подготвените от учителя учебни дейности може да бъдат най-разнообразни – свързани с четене, писане, дискусии, ролеви игри, работа по групови проекти, решаване на проблемни ситуации, казуси и други. Основни методи на активното обучение са проектно ориентираното обучение и ученето чрез проучване/ правене/.

В Синонимния речник на българския език като синоними на проект се посочват: план, намерение, предначертание, кроеж, идея, замисъл, предложение, тактика, дизайн. Тези всички значения на думата „проект“ разкриват, че проектът включва идеен замисъл на нещо ново, последователни стъпки (дейности) за реализирането му, обсъждане на постигнатото, насяне на корекции и презентиране. Концепцията „проект“ включва в себе си множество дейности, извършващи се в интелектуален, комуникативен и интерактивен план, за да се достигне до крайния етап – представяне, обсъждане и приемане, което е вид социално взаимодействие между групи учащи се. Проектно ориентираното обучение по предмета Български език и литература в първи гимназиален етап е метод на активно учене, прогресивна форма на обучение, подходяща стратегия на колективно учене, чиито основи се търсят в конструктивизма. При конструктивисткия образователен модел според неговите видни представители Джамбатиста Вико, Жан Пиаже, Джон Дюи, Лев Виготски „учещият“ конструира собствени знания. Проектното обучение учи на лична отговорност и на самодисциплина; създава умение за вземане на решения, умения за оценка и управление на риска; поражда чувство за принадлежност; развива инициативност, любознателност и творчество, готовност за служба на интересите на групата, колектива и гражданска отговорност. Всички те са ключови в съвременния свят и учениците трябва да ги овладеят успешно, за да се реализират по-късно на пазара на труда. Принципно изпълнението на даден проект, като дейност по предмета БЕЛ, може да се прилага като метод за развиване и усъвършенстване на ключовите компетентности, водещи до активизиране на познавателната и емоционалната отговорност на учениците и в живота. Положителните страни при използването на проектно ориентираното обучение в първи гимназиален етап на професионалната гимназия се отнасят до следното:

- Учениците участват активно в процеса на търсене и събиране на информация от различни източници, които понякога са твърде противоречиви;
- Учениците оформят своя собствена идея за представяне на текста, като имат свобода при интерпретиране на темата;
- Учениците дискутират проблемни ситуации върху интересни и любопитни за тях факти, свързани с поставената литературна или езикова задача;
- Учениците развиват умение за презентиране на групов продукт;
- Учениците се превръщат в активни субекти в процеса на обучение, придобивайки самочувствие от самостоятелно положения целенасочен учебен труд.

С управлението на проектите се свързват множество техники, средства, методи, методологии, стандарти и знания, които приложени придават систематичност и ефективност в процеса на реализирането им/т.н. организационно учене/.

Методът на проекта не е просто метод, а алтернатива за цялостната организация на обучението, центрирано около конкретен познавателен или практически проблем. Целта е учениците да разберат колкото се може повече негови аспекти, органически свързани с дадения проблем в реалния живот. Методът на проектите/ работа по проект/ се съотнася към опитните/емпирични/ методи. Изпълнението на изследователски опити от учениците им помага да формират в себе си: интелектуална и морална автономност, как да търсят отговори на своите собствени въпроси, как да използват различни източници на информация, как да оценяват техните качества, как да организират идеите и информацията, която са приели.

Проектът е цикъл от планирани дейности, които имат определена цел и начини на осъществяване в определен срок.

Методът на проектите не е принципно нов в световната практика. Той се появява в началото на XX век в САЩ. Наричат го също метод на проблемите и го свързват с идеите на хуманистичното направление във философията и образованието, разработен от американския философ и педагог Джон Дюи и неговия ученик Уилям Килпатрик.

Методът на проектите привлича вниманието и на руските педагози още в началото на XX век. Идеите за проектно обучение възникват в Русия на практика успоредно с разработките на американските педагози. Под ръководството на руския педагог С.Т. Шацки през 1905 год. е организирана една малка група сътрудници, която се опитва да използва активно проектните методи в преподавателската дейност.

Идеите за хуманистичния подход в образованието на Джон Дюи и неговият метод на проектите намират също широко разпространение и получават голяма популярност поради рационалното съчетаване на теоретичните знания и тяхното практическо прилагане за решаване на конкретни проблеми от околната

действителност в съвместната дейност на учениците. Всичко, което научавам, знам за какво ми е необходимо и къде, и как ще мога да използвам тези знания - това е основната теза на съвременното разбиране на метода на проектите. Той привлича много образователни системи, които се стремят да намерят един разумен баланс между академичните познания и прагматичните дейности. Съвременният проект на ученика е дидактическо средство за активиране на познавателната дейност, за развиване на креативност и същевременно за формиране на определени личностни качества. Методът на проектите е педагогическа технология, която е насочена не към интегриране на фактически знания, а към тяхното използване и придобиване на нови такива. Активното включване на ученика в създаването на едни или други проекти му дава възможност да овладява нови начини на човешка дейност в социокултурната среда.

Основната задача на обучението по метода на проектите е изследването на околния живот от учениците заедно с учителя. Всичко, което учениците правят, те трябва да правят сами (сами, в група, с учител, с други хора): да планират, да изпълняват, да оценяват и, разбира се, да разбират защо го правят.

Предимствата на тази технология са: ентузиазъм в работата, интерес на учениците, връзка с реалния живот, разкриване на водещи позиции, научна любознателност, умение да работят в екип, самоконтрол, по-добро затвърдяване на знанията, самодисциплина.

В основата на метода е развитието на познавателни и творчески навици при учениците, умения самостоятелно да изграждат своите знания, умения за ориентиране в информационното пространство, развитие на критичното мислене.

Методът на проектите винаги предполага решаване на проблем, който предвижда използване на различни методи, от една страна, а от друга интегриране на знания, умения от различни области на науката, техниката, технологията, творческите области. Работата по метода на проектите предполага не само наличие и осъзнаване на проблем, но и самия процес за неговото разкриване, разрешаване, което включва ясно планиране на действия, наличие на замисъл или хипотеза за решаване на този проблем, ясното разпределяне на роли (ако се има предвид групово работно), т.е. задачи за всеки участник при условие на тясно взаимодействие. Всички резултати от изпълнените проекти трябва да бъдат, както се казва, „осезаеми“, предметни, т.е. ако това е теоретичен проблем, очаква се конкретното му решение, ако е практически, конкретен практически резултат, който е готов за прилагане. Най-сложното за учителя в процеса на проектирането е ролята му на независим консултант. (Трудно е да се съдържиш да не подсказваш, особено, когато виждаш, че учениците правят грешки). Важно е по време на консултациите само да се отговаря на въпросите на учениците. Може да се проведе семинар - консултация за колективно и обобщено разглеждане на проблема, възникнал при повече ученици. По време на изпълнението на проекта при много ученици възникват специфични трудности и преодоляването им е една от водещите педагогически цели при метода на проектите. В основата на проектирането е заложено извличане на нова информация, но този процес се осъществява в неопределена сфера, и той трябва да бъде организиран, моделиран, затова на учениците им е трудно: · да набелязват водещи и текущи (междинни) цели и задачи; · да търсят пътища за тяхното решаване, избирайки най-оптималния при дадена алтернатива; · да предвиждат последиците от избора; · да действат самостоятелно (без подсказване); · да сравняват полученото с желаното; · да оценяват обективно процеса (самата дейност) и резултата на проектирането. При изпълнението на проекта ролята на учителя се променя качествено. На всички етапи учителят изпълнява ролята на консултант и помощник и основният акцент в обучението се прави не върху съдържанието на ученето, а върху процеса на прилагане на придобитите знания. Ролята на учениците в обучението също се променя: те се явяват активни участници в процеса. Дейността в работни групи им помага да се научат да работят в „екип“. При това се формира такова конструктивно критично мислене, на каквото е трудно да се научат при обичайната „урочна“ форма на обучение. Учениците придобиват собствен поглед върху информацията, и тук вече не действа оценъчната формула „това е вярно, а това не е вярно“. Учениците са свободни в избора на начини и видове на дейност за постигане на поставената цел, никой не им казва как и какво е необходимо да правят. Дори несполучливо направеният проект също има голямо положително педагогическо значение. На етапа за самоанализиране, а след това на защита учителят и учениците най-подробно анализират логиката, избрана от проектантите, причините за неуспехите, последиците от дейността и т.н. Осмислянето на грешките създава мотивация за повторна дейност, формира личен интерес към нови знания, тъй като точно несполучливо избраната информация е създавала ситуация за „несполуката“. Подобна рефлексия позволява да се формира адекватната оценка (самооценка) за околния свят и за себе си в този свят.

В последните етапи на проектирането и ученикът, и учителят анализират и оценяват резултатите от дейността, които често се отъждествяват само с направения проект. В действителност при използването на метода на проектите има поне два резултата. Първият (скрит) е педагогическият ефект от привличането на учениците в „получаване на знания“ и логичното им приложение: формирането на личностни качества,

мотивация, рефлексия и самооценка, умение да се направи избор и да се осмислят както последиците от този избор, така и резултатите на собствената дейност. Тъкмо тази резултативна съставна част често остава извън вниманието на учителя, и за оценяване се представя единствено самият проект. Затова се препоръчва начинаещият ръководител на проекти да записва кратки резюмета върху резултатите от наблюденията си на учениците, което ще му позволи да бъде по-обективен по време на самата защита.

Методът на проектите позволява учениците да реализират цялостна самостоятелна учебна дейност, включваща следните етапи : □ избор на цел (проблем); □ планиране на задачите за постигане на целта; □ избор на средствата за изпълнение на задачите; □ изпълнение на планираните задачи; □ анализ на получените резултати; □ оформяне на проекта в необходимата форма; □ представяне на проекта. Тази дидактическа технология предполага, че методът на разработване на проекти се базира главно на дейностния подход в обучението. Успешно приложение на проектния метод е проектно-ориентираното обучение. То притежава някои от компонентите на проектното обучение. При него се осъществява комбиниране на особеностите на проектното и традиционното обучение. Поради това то е подходящо на този етап за нашата професионална гимназия. В последните години се наблюдава повишен интерес от страна на учители и ученици към проектното обучение, което може да се обясни със следните причини: Съвременната тенденция да се свързва теорията с практиката, обучението с производството; Въвеждането на този метод решава оптимално проблема за едностранната интелектуализация на училището и го приобщава към реалните условия на функциониране на обществото; Условията, в които растат съвременните деца водят до изолация и липса на приятелска среда и широк поглед върху света извън дома. Обучението и работа по метода на проектите позволява съвместна дейност с други ученици, преодоляване на йерархичната структура между ученици и учител, което има положително възпитателно въздействие върху тях. Проектната работа като интерактивен метод в съвременното училище и в частност професионалната гимназия дава изключителна възможност на учениците да са активни участници и откриватели на нов опит и познание, да се изявят в нетипични за тях роли, а на учителите – да са съветници и помощници, които създават подходящата учебна среда за самостоятелна и творческа работа на учениците; повишават се мотивацията и качеството на учене; учениците задълбочават знанията си по конкретната тема; работят самостоятелно и в екип; могат да преценяват слабите и силните страни; планират работата си, съобразно с набелязаната цел; носят отговорност за изпълнението на поставената задача; решават проблеми и преодоляват конфликти.

Методът на проектите е такъв подход към обучението, който обогатява традиционните методи и който може да бъде използван практически на всички нива, възрасти и способности на обучаваните.

ЛИТЕРАТУРА

- Георгиева, Г. (2008). Реализирането на интерактивен учебен процес - предизвикателства, трудности и митове. Педагогика, 4
- Георгиева, С. (2018). Методът на проектите в контекста на обучението по български език и литература – реалности и перспективи, бр.9/стр162-168
- Господинова, Ц. (2016). Видове интерактивни методи, годишник, т.2, НБУ
- Делинешева, М. (2006). Методът на проектите за мотивиране на учениците за учебно-познавателна дейност в обучението по физика. Педагогика
- Иванова, Ц. (2012). Интерактивността в обучението по история и цивилизация, Шумен, Университетско издателство, 92-108.
- Костова, З. (2006). Как да учим успешно?, Иновации в обучението, Педагог 6, 1
- Кръстева, С. (2007). Отношение на учителите към иновациите в средното образование. Педагогика
- Тенева, В. (2018). Проектно-базираното обучение през призмата на дизайна на урока с фокус върху разбирането, ДИПКУ Стара Загора, е-списание, 4
- marica.bg, (2020). Как се учи дистанционно чрез проекти?, Мрежа на учителите новатори
- Презентация, (2020), Проектно-базирано обучение, МОН